

Öğretmen Adaylarının Hedefi Gerçekleştirme Stillerinin Belirlenmesi

Determining Prospective Teachers' Styles of Goal Accomplishment

Şule AKYOL*

Hilmi DEMİRKAYA**

Özet: Hedefe yönelme, birey ve örgütlerin temel amaçlarına ilişkin eylemlerini açıklar. Bu araştırma, öğretmen adaylarının hedefi gerçekleştirme stillerinin özelliklerini tanımlamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının hedefi gerçekleştirme stillerinin cinsiyete ve bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı da belirlenmiştir. Araştırmada, Atman (1986) tarafından geliştirilen “*Amaca Yönelme İndeksi*” kullanılmıştır. Ölçek, öğrencilerin bireysel hedefi gerçekleştirme stili profilini oluşturan kişisel rapor envanteri özelliği taşıyan 96 maddeden meydana gelmektedir ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 167 öğretmen adayına uygulanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, *t-testi* ve *ANOVA* kullanılmıştır. *T-testi* sonucuna göre kızlar ve erkekler arasında anketin alt boyutlarına ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır. *ANOVA* sonuçları ise; ölçeğin hareket boyutuna ilişkin resim eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencileri ile Türkçe eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencileri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde ölçeğin hareket boyutuna ilişkin resim eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencileri ile matematik öğretmenliği öğrencileri arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Ölçeğin diğer boyutlarına ilişkin olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler arasında anlamlı bir farka rastlanılamamıştır.

Anahtar Sözcükler: Amaca Yönelme İndeksi (AYİ), Hedefi Gerçekleştirme Stili, Öğretmen Adayı, Çaba

Abstract: The term goal orientation describes the actions of people and organizations in regard to their primary aims. The aim of this study was to investigate prospective teachers' goal accomplishment style characteristics. Further, if the prospective teachers' goal accomplishment style changed or was affected by gender and area of specialization. In this study the goal orientation index, developed by Atman was used. The data was a total of 96 self-report inventory, recording the prospective teachers' individual goal accomplishment style profile. The study participants were 167 prospective teachers at the Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Education. Frequency, percentage, t-test and *ANOVA* were used in the analysis of data obtained from this research. According to the t-test scores there was no significant difference between subdimensions of the instrument. *ANOVA* analyses were implemented and the results indicated that there were significant differences between prospective art teachers and prospective Turkish teachers. Also, there were significant differences between prospective art teachers and prospective mathematics teachers. There was no significant differences amongst the other majors.

Keywords: Goal Orientation Index (GOI), Goal Accomplishment Style, Prospective Teachers, Conation

Kant'tan bu yana akıl, geleneksel olarak üç zihinsel fonksiyona ayrılmaktadır: Biliş, çaba ve duygu. Alman Felsefesinde ve Psikolojisinde çaba (conation), bireyin istemli katılımı olarak bilinmektedir. English, & English (1958, 104) tarafından yapılan geleneksel tanım ise şöyledir: “Çaba, başka bir şeyi geliştirmeye yönelik eğilimi olan (istekli olmak) zihinsel süreç ya da

* Arş. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, akyolsule@gmail.com

** Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, hdemirkaya@akdeniz.edu.tr

ikinci adımdır). Görev için sorumluluğu kabul etme, özellikle bu aşamada riske girmeyi göze almakla ilişkilidir (Atman, 1982).

Planlama aşaması 3-6. adımlardan meydana gelir: Üçüncü adım, alternatifleri değerlendirme; dördüncü adım, risk hesaplama ve başarı olasılıkları; beşinci adım, strateji seçme ve altıncı adım, gözünde canlandırma. Denekler, amaca ulaşmak için bütün olası yolları göz önünde bulundurur (bu üçüncü adımdır) ve daha sonra olası alternatiflerin her birinde başarı ya da başarısızlık olasılıklarını, risk düzeyini analiz eder (bu dördüncü adımdır). Her bir alternatifin bütün olumlu ve olumsuz yönlerini göz önünde bulundurduktan sonra ve her biriyle ilişkili bireysel güçleri ve zayıflıkları hesaba katarak birey bir strateji seçer. Bu anda ruhsal enerji (psychical energy) harekete geçirilmiş ve odaklanmıştır (bu beşinci adımdır). Planlama aşaması denegin yansıtma modu ile aktif mod arasında köprü oluşturduğu yerdir. Ruhsal enerji, gözünde canlandırma yoluyla harekete geçmeye başlar (bu altıncı adımdır). Altıncı adımda yüksek puan alan bir birey, hedefe ulaşıldığı zaman işlerin nasıl gideceğini gözünde canlandırabilen, planlanan etkinliğin zihinsel provasını yapabilen ve hedef başarıldığı zaman hissedeceği başarı ve haz duygularını hayal edebilen kişidir (Atman, 1986).

Uygulama aşaması, 7-10. adımlardan meydana gelir: Yedinci adım, düzenleme; sekizinci adım, gerçekleştirme; dokuzuncu adım, ilerleme ve onuncu adım, sona erdirme. Ruhsal enerji, zihinsel gözünde canlandırmadan somut gerçekleştirmeye doğru hareket eder. Düzenleme, insanlar, kaynaklar, bilgi, olaylar ve onların ilişkileri ile bir zaman envanteri oluşturur (bu yedinci adımdır). Denek, proje çalışmasını uygulamaya başlamıştır (bu sekizinci adımdır). Sekizinci kategoride yüksek puan alan bir birey, eylem yönelimli olup bir projenin “*yapma*” aşamasının içerisinde. Eylemi gerçekleştirirken meydana gelen çevresel değişikliklere dikkati çeker. Eylemde meydana gelen gelişmelere göre, eğer gerekiyorsa planda da değişiklikler yapabilir (Atman, & Petlevic, 1990). Verilen görevle ilgilenirken problem üzerine doğrudan odaklanmak, bireye engellere direnerek sabırla ilerleme fırsatı tanıyacaktır (bu dokuzuncu adımdır). Engellere karşı direnme, bir görev tamamlayıcı olarak bireyin başarılı olmasını sağlayarak çabasal kapasitesini geliştirir (bu onuncu adımdır). Bu kategoriden yüksek puan alan bir birey projenin son teslim tarihini görmüştür. Yani, bu birey engellerle karşılaştığında onları aşma ve bir defa başladığı bir işi sonuçlandırma konusuna ayrıntılı bir şekilde dikkat ederek başladığı işi tamamlar (Atman, & Petlevic, 1990). Uygulama aşamasında kullanılan yönetim, bireyin yönetimine katkıda bulunur. Öz-disiplin ve kontrol, planın öz-yönetiminde gereklidir.

Çözüm aşaması (Denouement phase), on birinci adım değerlendirme ve on ikinci adım yeniden gruplama adımlarından meydana gelmektedir. Görev tamamlandığı zaman, işin bütün yönleri değerlendirilir ve eleştirilir (bu onbirinci adımdır). Bu kategoride yüksek puan alan bir birey tamamladığı ve yaptığı bir işi bütün yönleri ile değerlendirmek/eleştirmek için sert ölçütler kullanan birisidir. Son olarak tamamlanmış görev uzun vadeli hedeflerle ilişkili yolda yeniden değerlendirilir (bu onikinci adımdır). “*Çözüm aşamasının son adımında iken, birey yansıtıcı moddan (reflective mode-yansıtıcı biçim) aktif moda hareket eder. Çözüm aşaması bireyi tekrar yansıtıcı moda geri götürür*” (Atman, 1982, 82). Dördüncü aşamanın vurgusu, değerlendirme üzerinedir. Bireyler aktif moddan yansıtıcı moda tekrar geri taşınabilir (Atman, 1982).

Çaba çevriminin 12 alt kategorisi 3 ana kategoride toplanmıştır: Hareket (eylem), plan ve düşünüp taşınma (yansıtma).

Çaba Çevrimi Ana Kategorileri (Davis, 1995, 35)

Hareket

5. Strateji Seçme

8. Gerçekleştirme

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının 103 (%61,68)’ü kızdır, 64 (%38,32)’ü erkektir. Tablo 2’de öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm/ana bilim dallarına göre dağılımına yer verilmiştir:

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Bölüm/Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Bölüm	f	%
Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği	14	8,38
Türkçe Eğitimi	41	24,55
İngilizce Öğretmenliği	22	13,17
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	35	20,96
Fen Bilgisi ve Teknoloji Eğitimi	55	32,93
Toplam	167	100

Tablo 2’ye bakıldığında, araştırmaya Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği bölümünden 14, Türkçe Eğitimi bölümünden 41, İngilizce Öğretmenliği bölümünden 22, İlköğretim Matematik Öğretmenliği anabilim dalından 35, Fen Bilgisi anabilim dalından ve Teknoloji Eğitimi bölümünden 55 öğretmen adayı katılmıştır.

Ölçme Araçları

Araştırmada Atman (1986) tarafından geliştirilen, bir öğrencinin ‘Amacı Başarma Stili’ ile ilgili bilgi veren, 96 maddelik likert tipindeki Amaca Yönelme İndeksi (AYİ) kullanılmıştır. AYİ, Demirkaya (2008) tarafından geçerlik ve güvenilirlik işlemleri yapılarak yayımlanmıştır.

İstatistiksel Teknikler

Verilerin analizinde frekans, yüzde, *t-testi* ve *ANOVA* kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

1) Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Belirlenen bölümlerde öğrenim gören Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin hedefi gerçekleştirme stilleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?

Üç boyuttan oluşan Amaca Yönelme İndeksi ölçeğinin her bir boyutunun cinsiyete göre *t-testi* sonuçları Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 3. Amaca Yönelme İndeksi Alt Boyutlarına Ait Cinsiyete Göre *t- testi* Sonuçları

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Hareket	Kadın	103	99.14	14.02	165	-.377	.707
	Erkek	64	100.04	16.51			
Plan	Kadın	103	111.68	21.03	165	-.340	.735
	Erkek	64	112.84	21.89			
Düşünüp Taşınma	Kadın	103	113.36	21.36	165	.413	.680
	Erkek	64	111.98	20.53			

Tablo 3’den de görüldüğü gibi kızlar ve erkekler arasında anketin alt boyutlarına ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.01$). Bu bulgudan, öğrencilerin cinsiyetlerinin hedefi gerçekleştirme

Yeni araştırmalarla farklı bölümlerdeki öğrencilerin hedefi gerçekleştirme stilleriyle farklı meslek grubundaki bireylerin hedefi gerçekleştirme stilleri karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- American Heritage Dictionary of English Language*, Third Edition. (1992). Boston: Houghton-Mifflin.
- Assagioli, R. (1973). *The Act of will*. New York: Viking Press.
- Atman, K. S. (1982). "The Conation Phenomenon; A Case for Conation: The Fourth Domain in Education". Unpublished Paper, University of Pittsburgh.
- Atman, K. S. (1986). "The Role of Conation (Striving) in The Distance Education Enterprise". *American Journal of Distance Education*, 1 (1), 14-24.
- Atman, K. S., & Petlevich, J. (1990). "Conative capacity and self-regulation skills of in school suspension students". *Paper presented at the American Educational Research Association Annual Meeting*, Boston, M. A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, M. A. (1995). *The Interrelationship of Conation, Goal Accomplishment Style and Psychological Type in Distance Learners*. Unpublished Doctoral Dissertation. West Virginia University, Morgantown.
- Demirkaya, H. (2008). "Using Goal Accomplishment Style to Predict Geography Academic Achievement of Prospective Teachers". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 281-305.
- English, H. B., & English, A. C. (1958). *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Pshchoanalytical Terms: A Guide to Usage*. New York: Longmans Green.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: Mc. Graw-Hill.
- Karasar N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- McClelland, D. D., Rhinesmith, S., & Kristeensen, R. (1975). "The Effects of Power Training on Community Action Agencies". *Journal of Applied Behavioral Sciences*, 11, 92-115.
- Mueller, R. J. (1988). *A Study of Conative Capacity in Normal and Disturbed at-risk High School Students*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Pittsburgh, Pittsburgh.